

Andrzej DERDZIUK OFMCap

KU REKONSTRUKCJI OBECNOŚCI Lubelskie ślady i inspiracje Karola Wojtyły – Jana Pawła II

Wojtyła pragnął pozostać w umiłowanym Krakowie. Z Lublinem wiązał nadzieję na pracę naukową. Cenił sobie środowisko lubelskie. Ucieszył się, że ksiądz Olejnik podjął wykłady na KUL. Różnicę w ich podejściach do uprawiania nauki ujął w słowach listu do przyjaciela: „Ty możesz być uczonym w sensie naukowca, a ja – w sensie myśliciela. Prócz tego łączy nas jeszcze i teologia, choć ja teraz o wiele bardziej i z całą premedytacją tkwię w filozofii, którą uprawiam na sposób raczej lubelski... No trudno, każdy jakoś musi być wierny sobie, temu, co korzeniami tkwi mu w duszy”.

Przedmiot poniższych rozważań stanowić będzie analiza lubelskich śladów Karola Wojtyły oraz inspiracji, jakich dostarczały mu związki z miastem nad Bystrzycą, miejscem, które wywarło ogromny wpływ na jego osobowość oraz twórczość naukową i pisarską. Warto przy tym zauważyć, że chociaż wiele innych miast ma swoje szlaki i muzea poświęcone pamięci Jana Pawła II, to Lublin do dziś pozostaje zbyt mało dostrzegany na mapie papieskich wędrówek. To tu jednak rodziły się istotne inspiracje do najważniejszych dzieł filozoficznych Karola Wojtyły, to na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim powstawały jego pierwsze książki, w których położył on podwaliny myśli etycznej personalizmu.

Kwestia obecności krakowskiego Myśliciela w Lublinie stała się przedmiotem różnorodnych publikacji. Zebrane dokumenty i wspomnienia ukazały się w książce *Obecność. Karol Wojtyła w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*¹. Pozycja ta została następnie poszerzona i ponownie wydana pod tytułem *Obecność. Karol Wojtyła – Jan Paweł II w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Dar i odpowiedzialność*². Pod redakcją Ireny Rolskiej ukazał się album z dokumentami i fotografiami zatytułowany *Alma Mater Lublinensis*

* Prof. dr hab. Andrzej Derdziuk OFMCap – Katedra Bioetyki Teologicznej, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, e-mail: andrzej.derdziuk@kul.pl, ORCID 0000-0003-4678-726X [pełna nota o Autorze na końcu numeru].

¹ Zob. *Obecność. Karol Wojtyła w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, red. M. Filipiak, A. Szostek, Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 1987.

² Zob. *Obecność. Karol Wojtyła – Jan Paweł II w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Dar i odpowiedzialność*, red. M. Filipiak, A. Szostek, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2008.

*noszę w sobie wciąż żywą... Związki Jana Pawła II z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim w dokumencie i fotografii*³. Niezmiernie interesująca i instruktywna jest pozycja „*Wyrażam radość, że Lublin żyje...*”, zredagowana przez Jana K. Miczyńskiego⁴. Warto też odnotować artykuły współpracowników i uczniów Jana Pawła II. Tadeusz Styczeń opublikował tekst *Karol kardynał Wojtyła: filozof spraw ludzkich (w 25-lecie objęcia wykładow etyki na KUL)*⁵, natomiast Wojciech Chudy jest autorem wypowiedzi zatytułowanej *Karola Wojtyły wykłady z etyki*⁶, będącej obszerną recenzją książki *Wykłady lubelskie*⁷.

OKOLICZNOŚCI POBYTU KSIĘDZA KAROLA WOJTYŁY W LUBLINIE

Karol Wojtyła przybywał do Lublina z różnych powodów. Pierwszym i najczęstszym były prowadzone przez niego wykłady dla studentów. Z tym rodzajem wizyt wiązały się też przyjazdy na sympozja naukowe, a także w celu przedstawiania wykładów dla duchowieństwa. Do okoliczności, które motywowały Wojtyłę do odwiedzania Lublina, należało również sprawowanie przez niego posług duszpasterskich w tym mieście, jak choćby udział w uroczystościach milenijnych i okolicznościowych celebrach czy obecność uświetniająca pewne wydarzenia o charakterze religijnym i kulturowym. Ksiądz Karol Wojtyła głosił też rekolekcje dla studentów w Lublinie. Zdarzało się, że składał wizyty towarzyskie osobom, z którym łączyły go więzy przyjaźni. Wspólnie świętowano wówczas różne okazje rodzinne i przeżywano rocznice. Wydarzenie szczególne stanowiła wizyta Jana Pawła II w Lublinie, która miała miejsce podczas jego podróży apostolskiej w ramach Krajowego Kongresu Eucharystycznego w czerwcu 1987 roku.

Podczas pobytów w Lublinie Karol Wojtyła zatrzymywał się w konwiktach, gdzie dzielił pokój z innymi profesorami przyjeżdżającymi prowadzić zajęcia uniwersyteckie na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Siostra Maria Łomnicka, Sługa Jezusa, pracująca wówczas na portierni, opowiadała o interesującym zdarzeniu z tamtych czasów, które w pewnym sensie ukazywało personalistyczną postawę księdza Wojtyły. Otóż, gdy pewnego razu przybył

³ Zob. *Alma Mater Lublinensis noszę w sobie wciąż żywą... Związki Jana Pawła II z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim w dokumencie i fotografii*, red. I. Rolska, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014.

⁴ Zob. *Jan Paweł II. „Wyrażam radość, że Lublin żyje...”*, red. J.K. Miczyński, Gaudium, Lublin 2012.

⁵ Zob. T. Styczeń, *Karol kardynał Wojtyła: filozof spraw ludzkich (w 25-lecie objęcia wykładow etyki na KUL)*, „Summarium” 27(1978) nr 7, s. 17-23.

⁶ Zob. W. Chudy, *Karola Wojtyły wykłady z etyki*, „Zeszyty Naukowe KUL” 31(1988) nr 1, s. 89-97.

⁷ Zob. K. Wojtyła, *Wykłady lubelskie*, red. T. Styczeń i in., Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego KUL, Lublin 1986.

już jako kardynał do konwiktu, zgłosił się na furkę i powiedział, że gdzieś zagubił klucz do swojego pokoju. Siostra szukała klucza zapasowego, ale nie mogła go odnaleźć. Gdy kardynał cierpliwie czekał przy portierni, pojawili się tam dyrektor konwiktu i jego zastępca i zabrali ze sobą dostojnego gościa, przy okazji ofuknąwszy młodą zakonnicę, że nie ma klucza. Po pewnym czasie, gdy kardynał rozgościł się w pokoju, powrócił na portiernię, przyniósł dużą czekoladę i zwrócił się do siostry ze słowami przeprosin za przykrość, na którą ją naraził, i za zamieszanie, jakie nieumyślnie wywołał.

Zdarzało się też, że Wojtyła nocował w domu zakonnym sióstr Urszulanek Unii Rzymskiej przy ulicy Narutowicza 10 – jeszcze z Krakowa znał bowiem siostrę Angelę Kurpisz, przełożoną domu lubelskiego. Opiekę nad dostojnym gościem sprawowała siostra Chryzanta Nowak, dawna misjonarka z Harbinu w Chinach. W gościnnym klasztorze Wojtyła do wieczora prowadził indywidualne konsultacje dla studentów, a potem długo się modlił w klasztornej kaplicy. Zdarzało się, że widywano go tam nawet o drugiej w nocy⁸. W korytarzu przed kaplicą często odprawiał też drogę krzyżową.

Dojeżdżający wraz z nim do Lublina ksiądz profesor Franciszek Tokarz, wykładowca filozofii indyjskiej, wspominał, że podczas gdy on sam po przebudzeniu wychodził z przedziału pociągu na korytarz, aby zapalić papierosa, ksiądz Wojtyła rozpoczynał dzień od modlitwy brewiarzowej. Po przyjeździe do Lublina nocnym pociągiem szukał zaś ołtarza, przy którym mógłby odprawić Mszę Świętą. Najpierw sprawował liturgię eucharystyczną w katedrze lubelskiej, gdy jednak zaprzyjaźnił się z profesorem Albertem Mieczysławem Krąpcem OP, zaczął celebrować ją w kościele dominikanów, gdzie też niekiedy zatrzymywał się na noc. Ojciec rektor Krąpiec wspominał, że Wojtyła długo modlił się po Mszy Świętej i że wołał wówczas do niego, żeby szybciej przyszedł, bo już kawa stygnie⁹.

Po przyjęciu święceń biskupich, a także później, po otrzymaniu nominacji na arcybiskupa krakowskiego, Wojtyła bywał gościem w domu Biskupa lubelskiego. Ówczesny biskup, ksiądz profesor Bolesław Pylak, wspominał, że kardynał biskup Wojtyła od czasu do czasu nawiedzał pałac biskupi w Lublinie, gdzie również nocował. Arcybiskup Pylak podkreślał, że gość „był mało wymagający”¹⁰ i że „cechowała go prostota i wewnętrzna pogoda ducha, która promieniowała z całej jego osobowości”¹¹. Do Lublina Wojtyła przyjeż-

⁸ Por. U. B o r k o w s k a, *Papież przemiany*, w: Jan Paweł II. „Wyrażam radość, że Lublin żyje...”, s. 276n.

⁹ Por. A.M. W i e r z b i c k i, *Lubelskim szlakiem Karola Wojtyły*, w: Jan Paweł II. „Wyrażam radość, że Lublin żyje...”, s. 241.

¹⁰ B. P y l a k, *Jan Paweł II w Lublinie. Wspomnienia*, w: Jan Paweł II. „Wyrażam radość, że Lublin żyje...”, s. 252.

¹¹ Tamże.

dzał zazwyczaj około godziny dwudziestej trzeciej, po zakończeniu wizytacji w parafiach swojej archidiecezji. Otwierającej mu drzwi siostrze Krystynie Koźli ze zgromadzenia Sióstr Służek Najświętszej Maryi Panny powtarzał, że następnym razem się „poprawi” i przyjedzie wcześniej. Wstawał bardzo wcześnie rano i szedł do katedry, do dominikanów, a następnie na KUL¹².

Siostra Zofia Józefa Zdybicka wspomina, że podczas swojego ostatniego pobytu w Lublinie w dniach 10 i 11 maja 1978 roku, z okazji udziału w uroczystości wręczenia księdzu profesorowi Wincentemu Granatowi Nagrody im. Idziego Radziszewskiego, Metropolita Krakowski zatrzymał się na noc w domu akademickim studentek KUL na Poczekajce w pokoju o standardzie studenckim. Rano odprawił Mszę Świętą dla wspólnoty Sióstr Urszulanek Serca Jezusa Konającego¹³.

Ksiądz Alfred Wierzbicki zaświadcza, że Karol Wojtyła dość często nowcował w domu kulowskim przy ulicy Chopina 29. Mieszkali tam pracownicy KUL, z którymi Profesor z Krakowa się zaprzyjaźnił, a do których należeli państwo Maria i Jerzy Gałkowsy oraz profesor Leokadia Małunowiczówna. Prowadzili wspólnie wielogodzinne dyskusje, którym towarzyszyło swoiste przekomarzanie się osób pochodzących z różnych regionów Polski¹⁴. Biskup Wojtyła wielokrotnie też odwiedzał siedzibę Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Lublinie. Istnieje fotografia dokumentująca jego odwiedzin w tej instytucji 5 czerwca 1966 roku – po liturgii Mszy Świętej, którą celebrował w trakcie obchodów Tysiąclecia Chrztu Polski, brał udział w uroczystym obiedzie wydanym wówczas w seminarium¹⁵.

Krakowski Kardynał przybył do Lublina z okazji uroczystości milenijnych, a kazanie podczas głównej Mszy Świętej, którą odprawiał na placu przed katedrą, wygłosił wówczas ksiądz prymas Stefan Wyszyński¹⁶. W roku 1974 kardynał Wojtyła przewodniczył z kolei uroczystościom pogrzebowym biskupa Piotra Kałwy. W dniach 17 i 18 września 1976 roku wziął udział w Festiwalu Piosenki Religijnej w Lublinie (Sacrosongu). Przewodniczył Mszy Świętej na rozpoczęcie tego festiwalu i wygłosił kazanie podczas Eucharystii odprawionej na jego zakończenie. Wręczał też specjalną, ufundowaną przez siebie nagrodę: Puchar Przechodni im. Kardynała Karola Wojtyły¹⁷. Udokumentowana jest też

¹² Por. K. K o ź l a, *Pamiętam...*, w: Jan Paweł II. „Wyrażam radość, że Lublin żyje...”, s. 258.

¹³ Por. Z. Z d y b i c k a, „Uniwersytecie, służ Prawdzie”, w: Jan Paweł II. „Wyrażam radość, że Lublin żyje...”, s. 289.

¹⁴ Por. W i e r z b i c k i, dz. cyt., s. 241n.

¹⁵ Por. M. S ł o m k a, *Wdzięczność powołanych*, w: Jan Paweł II. „Wyrażam radość, że Lublin żyje...”, s. 248n.

¹⁶ Zob. Jan Paweł II. „Wyrażam radość, że Lublin żyje...”, s. 36.

¹⁷ Por. J. S o b c z a k, *Sacrosong – Lublin 1976*, w: Jan Paweł II. „Wyrażam radość, że Lublin żyje...”, s. 264n.

wizyta w kościele Nawrócenia świętego Pawła, gdzie 7 grudnia 1976 roku Metropolita Krakowski przewodniczył Mszy Świętej i wygłosił homilię w ramach uroczystego otwarcia Tygodnia Biblijnego przez Szkołę Biblijną przy KUL z okazji dwudziestolecia jej istnienia¹⁸.

Do istotnych motywów wizyt przyszłego Papieża w Lublinie należało również wygłaszanie referatów i wykładów na sesjach naukowych i sympozjach organizowanych na KUL. Po raz pierwszy wygłosił on referat w marcu 1954 roku podczas akademii ku czci świętego Tomasza z Akwinu. Swoją ostatnią wykład na KUL przedstawił kardynał Wojtyła 21 października 1977 roku podczas sesji poświęconej katechezie w świetle V Synodu Biskupów. W sumie, jak podaje Andrzej Szostek, Wojtyła zaprezentował na KUL trzydzieści referatów i wykładów podczas różnych sympozjów i konferencji naukowych¹⁹. Prowadził też rekolekcje dla sióstr urszulanek przy ulicy Narutowicza.

ZATRUDNIENIE NA KATOLICKIM UNIWERSYTECIE LUBELSKIM

Stale zajęcia dydaktyczne na KUL ksiądz Karol Wojtyła rozpoczął od 1 października 1954 roku, gdy Feliks Bednarski OP został odwołany przez władze zakonne do Rzymu. Z wnioskiem do Senatu uczelni o powierzenie zajęć Wojtyła wystąpił ówczesny dziekan Wydziału Filozoficznego KUL profesor Jerzy Kalinowski. Autorem propozycji zatrudnienia w Lublinie młodego doktora habilitowanego z Krakowa był profesor Stefan Swieżawski, recenzent jego pracy habilitacyjnej, obronionej w Krakowie 3 grudnia 1953 roku na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, zachwycony jego dojrzałością naukową. Początkowo Wojtyła prowadził w ciągu tygodnia jedną godzinę wykładu na temat doktryn etycznych i dwie godziny proseminarium. 27 listopada 1956 roku Senat KUL podjął decyzję o zatrudnieniu księdza docenta Karola Wojtyły na pełnym etacie na stanowisku zastępcy profesora przy Katedrze Etyki. Po przyjęciu sakry biskupiej w roku 1958 Wojtyła na krótko zawiesił swoje zajęcia dydaktyczne na KUL, a następnie wznowił je od października 1960 roku w wymiarze połowy etatu²⁰. Pozostał zatrudniony na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim do czasu wyboru na papieża. Jak sam ujął to w liście do Tadeusza Stycznia, wspominając działalność Katedry

¹⁸ Por. Wyciąg z kroniki parafialnej, w: Jan Paweł II, *„Wyrażam radość, że Lublin żyje...”*, s. 324.

¹⁹ Por. A. Szostek, *Karol Wojtyła na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, w: Jan Paweł II, *„Wyrażam radość, że Lublin żyje...”*, s. 24n.

²⁰ Por. tamże, s. 19-20.

Etyki na KUL: „Formalnie wciąż byłem z nią związany aż do roku 1978, ale praktycznie wszystko już opierało się na Tobie”²¹.

W innym świetle przedstawia historię początków zatrudnienia księdza Wojtyły na KUL jego bliski przyjaciel, ksiądz profesor Stanisław Olejnik. Obaj młodzi naukowcy poznali się przy okazji starań Wojtyły o wydanie drukiem jego doktoratu. Ponieważ w Krakowie nie było wówczas szans na wydanie napisanej po łacinie pracy, skontaktował się on tej sprawie z księdzem Olejnikiem, który był wówczas pracownikiem Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Warszawskiego. Ostatecznie ukazała się ona na łamach czasopisma „Collectanea Theologica” jako czterdziestostronicowy artykuł *Questio de fide apud s. Joannem a Cruce* w roku 1950²². Potem ksiądz Olejnik ułatwił jej druk w postaci dwóch artykułów w języku polskim w czasopiśmie „Ateneum Kapłańskie”²³. Obaj doktorzy czytali nawzajem swoje publikacje przed ich drukiem i wymieniali uwagi dotyczące poruszanych w nich kwestii merytorycznych, a także ich stylistyki i języka.

Udało się też wydać drukiem pracę habilitacyjną Wojtyły. Ksiądz Olejnik wspominał, że uruchomił swoje znajomości i zyskał poparcie ówczesnego rektora KUL księdza profesora Józefa Iwanickiego dla pomysłu, by publikacja ukazała się w wydawnictwie kulowskim. Książka pod tytułem *Ocena możliwości zbudowania etyki chrześcijańskiej przy założeniach systemu Maksa Schelera*²⁴ ukazała się drukiem w roku 1959, wydana przez Towarzystwo Naukowe KUL w nakładzie 1025 egzemplarzy. Na stronie metryczkowej zaznaczono, że jest to praca habilitacyjna przyjęta na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Niewiele brakowało, by Karol Wojtyła został teologiem moralistą. Użyłskął przecież stopień naukowy doktora habilitowanego z zakresu teologii na podstawie rozprawy „Próba opracowania etyki chrześcijańskiej według Maksa Schelera”. Niebawem rozpoczął w Krakowie wykłady z katolickiej etyki społecznej przeznaczone dla alumnów seminarium duchownego. Potem zaczął w seminarium krakowskim prowadzić zajęcia z teologii moralnej fundamentalnej. Poprosił nawet księdza Olejnika o przesłanie mu skryptu z teologii moralnej ogólnej. W roku 1957 z KUL odszedł profesor Józef Keller, który

²¹ Jan Paweł II, *List do ks. Tadeusza Stycznia* (Watykan, 4 XI 2000), w: *Codzienne pytania Antyfony. Księga pamiątkowa ku czci Księdza profesora Tadeusza Stycznia z okazji 70. urodzin*, red. A. Szostek, A.M. Wierzbiński, Instytut Jana Pawła II, Lublin 2001, s. 45.

²² Zob. K. Wojtyła, *Questio de fide apud s. Joannem a Cruce*, „Collectanea Theologica” 21(1950) nr 4, s. 418-468.

²³ Zob. tenże, *Zagadnienie wiary w dziełach św. Jana od Krzyża*, „Ateneum Kapłańskie” 42(1950) nr 52, s. 24-42, 103-114. Por. S. Olejnik, *Takie to były czasy, tacy to byli ludzie. Karty dziennika*, Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, Wrocław 2009, s. 164n.

²⁴ Zob. K. Wojtyła, *Ocena możliwości zbudowania etyki chrześcijańskiej przy założeniach systemu Maksa Schelera*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 1959.

nie tylko porzucił kapłaństwo i okazał się apostatą, ale też podjął współpracę z UB i działał przeciwko Kościołowi. Objęcie osieroconej w ten sposób Katedry Teologii Moralnej Ogólnej zaproponowano księdzu docentowi Karolowi Wojtyła, który jednak nie przyjął tej propozycji. Pisał na ten temat w liście do księdza Olejnika: „To mi nie odpowiada ze względu na Kraków, z tej zasadniczej racji, że chcę jeszcze parę lat posiedzieć w filozofii”²⁵.

Wojtyła cenił pracę duszpasterską i pragnął pozostać w umiłowanym Krakowie. Z Lublinem wiązał nadzieję na pracę naukową, ale nie duszpasterską. Cenił sobie środowisko lubelskie, ale wybrał drogę pogodzenia pracy naukowej i posługi pastoralnej. Ucieszył się, że ksiądz Olejnik podjął wykłady na KUL. Różnicę w ich podejściach do uprawiania nauki ujął w słowach listu do przyjaciela: „Ty możesz być uczonym w sensie naukowca, a ja – w sensie myśliciela. Prócz tego łączy nas jeszcze i teologia, choć ja teraz o wiele bardziej i z całą premedytacją tkwię w filozofii, którą uprawiam na sposób raczej lubelski... No trudno, każdy jakoś musi być wierny sobie, temu, co korzeniami tkwi mu w duszy”²⁶.

W pierwszych latach pracy na KUL ksiądz Karol prowadził różnorakie wykłady monograficzne. W roku akademickim 1954-1955 omawiał zagadnienie „Akt i przeżycie”. W roku następnym podjął rozważania zatytułowane „Dobro i wartość”²⁷. Od października roku 1956 rozpoczął wykład na temat „Norma i szczęście”. Materiały do tych wykładów opublikowane zostały przez kulowski Instytut Jana Pawła II w książce *Wykłady lubelskie*. Kolejnym zagadnieniem podjętym przez Wojtyłę, jesienią 1957 roku, jako przedmiot wykładów było „Uzasadnienie głównych tez katolickiej etyki seksualnej”. Ostatecznie wykład przybrał tytuł „Miłość i odpowiedzialność” i prowadzony był przez dwa lata.

We wstępie do wydanych drukiem materiałów, w oparciu o które Karol Wojtyła prowadził w latach pięćdziesiątych dwudziestego stulecia wykłady na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, znalazło się stwierdzenie redaktorów, które potwierdza ważność lubelskiego okresu pracy naukowej Myśliciela z Wadowic jako inspiracji do dalszych prowadzonych przezeń badań: „Uważniejsza lektura tego dorobku pozwala dostrzec inny jeszcze, nader charakterystyczny rys myślenia Karola Wojtyły: oto już w najwcześniejszych jego pracach odnaleźć można te same podstawowe intuicje i przeświadczenia, które – stopniowo rozwijane i dopełniane – stanowić będą o oryginalności i głębi późniejszych obszerniejszych rozpraw z dziedziny etyki i antropologii”²⁸.

²⁵ Cyt. za: Olejnik, dz. cyt., s. 171.

²⁶ K. Wojtyła, *List do ks. Stanisława Olejnika z dn. 24 IV 1956*, w: Olejnik, dz. cyt., s. 172.

²⁷ Por. *Alma Mater Lublinensis noszę w sobie wciąż żywą...*, s. 17.

²⁸ *Wprowadzenie*, w: K. Wojtyła, *Zagadnienie podmiotu moralności*, red. T. Styczeń, J.W. Gałkowski, A. Rodziński, A. Szostek, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2001, s. 7.

Ksiądz docent Wojtyła był też członkiem komitetów redakcyjnych kilku tomów „Roczników Filozoficznych” oraz „Roczników Teologiczno-Kanonicznych” wydawanych na lubelskim uniwersytecie²⁹. Brał też udział w pracach Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. Podczas zatrudnienia na KUL ksiądz Karol Wojtyła prowadził wszelkiego rodzaju zajęcia dydaktyczne: wykłady kursoryczne i monograficzne, ćwiczenia, proseminaria i seminaRIA naukowe³⁰. Miał też zajęcia dydaktyczne dla słuchaczy Instytutu Wyższej Kultury Religijnej oraz wykłady z etyki dla studentów filologii angielskiej³¹. Wielokrotnie zapraszano go do wygłoszenia referatu podczas spotkań naukowych oraz do udziału w konferencjach. Jego zajęcia były wyjątkowo popularne wśród studentów, którzy uczęszczali na nie tak licznie, że nie zawsze mieścili się w sali wykładowej i niejednokrotnie siadali na parapetach czy na podłodze.

O swoich wykładach na KUL Wojtyła pisał w dalszej części listu do księdza Olejnika: „Zeszłoroczna praca na temat przeżycia i aktu w etyce otwarła mi oczy na wiele spraw, a tegoroczna na temat dobra i wartości jeszcze bardziej. Dobry jest KUL, bo można na nim mieć wykłady monograficzne, a to jest dla naukowca rzecz bezcenna, bezcenna. To fantastycznie trzyma gościa i pogłębia. Muszę Ci przy tym wyznać, że prawie nie czytam literatury, najwyżej przeglądam to i owo, przede wszystkim siedzę w źródłach: Platon, Arystoteles, Augustyn, Tomasz, Kant, Scheler – to wszystko jest ogromnie autentyczne, a każde stanowi dla siebie poniekąd świat”³².

Od księdza Olejnika, który opublikował tekst o etyce zawodowej, Wojtyła chciał się dowiedzieć więcej na temat etyki lekarskiej, bo – jak napisał w kolejnym liście – zbliżył się do środowiska lekarskiego w Krakowie: prowadził tam specjalne wykłady i rekolekcje dla środowiska lekarskiego. Ponadto po publikacji fragmentów *Elementarza etycznego* w „Tygodniku Powszechnym” otrzymywał listy od lekarzy, którzy prosili go o głębsze wyjaśnienie kwestii z zakresu bioetyki³³. Ceniąc sobie pracę naukową w KUL, chciał jednak zachować wolny czas dla swojego zaangażowania w Kościele krakowskim. Tak wyrażał to w liście do przyjaciela: „Ja sobie dość wyraźnie rezerwuję prawo przynależności do środowiska, któremu tak wiele zawdzięczam (Kraków), oddając KUL-owi równocześnie większość swojej pracy naukowej i dydaktycznej (nie duszpasterskiej)”³⁴.

²⁹ Zob. P. Byzdra-Kusz, E. Gigilewicz, G. Misiura, I. Wodziańska, *Katalog czasopism Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II 1918-2018*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2023.

³⁰ Por. J. Gałkowski, *Działanie, które prowadzi do spełnienia człowieka i wspólnoty*, w: Jan Paweł II, „Wyrażam radość, że Lublin żyje...”, s. 296.

³¹ Por. Szostek, dz. cyt., s. 24.

³² Wojtyła, *List do ks. Stanisława Olejnika z dn. 24 IV 1956*, s. 173.

³³ Por. tenże, *List do ks. Stanisława Olejnika z marca 1957*, w: Olejnik, dz. cyt., s. 177.

³⁴ K. Wojtyła, *List do ks. Stanisława Olejnika z grudnia 1957*, w: Olejnik, dz. cyt., s. 177.

Mimo dystansu do pracy duszpasterskiej w Lublinie ksiądz Karol stał się niekwestionowanym autorytetem dla młodzieży akademickiej i części kadry naukowej. Tak przedstawił to w swoich wspomnieniach profesor Jerzy Gałkowski: „Oddziaływanie ks. prof. Karola Wojtyły wychodziło daleko poza zagadnienia naukowe. Równie ważne było bezpośrednie oddziaływanie osobowe. Był po prostu Mistrzem dla swoich studentów. Nie było w nim nic z taniego dydaktyzmu i moralizatorstwa. Po prostu był ze studentami, rozmawiał z nimi, wysłuchiwał ich problemów. Trzymając się konsekwentnie swego zdania, nie narzucał go jednakże nikomu. Oddziaływał własnym życiem”³⁵.

Mówiąc o lubelskich inspiracjach Karola Wojtyły, nie sposób nie wspomnieć o postaciach księdza profesora Stanisława Kamińskiego i profesora Wojciecha Chudego³⁶. Na temat lubelskiego ośrodka naukowego ksiądz Andrzej Szostek pisał: „Trzeba podkreślić, że młody ksiądz docent Wojtyła znalazł się w środowisku filozoficznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w momencie szczególnie dogodnym dla swojego rozwoju naukowego i wykrystalizowania własnych poglądów teologicznych. Środowisko uniwersytetu współtworzyło wówczas grono młodych zdolnych i dobrze rozumiejących się naukowców. Byli wśród nich wspomniani profesorowie Stefan Świeżawski i Jerzy Kalinowski, a także późniejszy lider lubelskiej szkoły filozoficznej, prof. Mieczysław A. Krąpiec OP oraz doskonały metodolog i filozof nauki ks. prof. Stanisław Kamiński”³⁷.

Wojciech Chudy twierdził, że Jan Paweł II był przede wszystkim wychowawcą ludzkich sumień. Okazał się niezrównanym nauczycielem życia, który podkreślał rolę szkoły i prawo każdego człowieka do wykształcenia. Mówił o znaczeniu szkoły w rozwoju ducha ludzkiego, kultury i cywilizacji. Wojtyła wskazywał na fakt, iż o wielkości człowieka nie stanowią jego wykształcenie, talenty czy poziom materialny jego życia, ale istotna jest godność osobowa, którą rozumiał jako przyrodzoną wartość daną każdemu z ludzi w chwili poczęcia³⁸.

Gdy Wojtyła został arcybiskupem, a następnie otrzymał kapelusze kardynałski, na własny koszt zapraszał studentów i doktorantów na seminaria naukowe do Krakowa. Trwały one po kilka godzin i cechowała je twórcza atmosfera naukowa. Tak na ten temat napisał ksiądz Andrzej Szostek: „Udzielał się nam

³⁵ Gałkowski, dz. cyt., s. 298.

³⁶ Por. S. Nagay, *Ćwierćwiecze pontyfikatu Jana Pawła II – Papieża przełomu tysiącleci*, „Ethos. Kwartalnik Instytutu Jana Pawła II KUL” 16(2003), nr 3-4 (63-64), s. 21.

³⁷ A. Szostek, *Katolicki Uniwersytet Lubelski i Uniwersytet Laterański. Dwa uniwersytety Jana Pawła II*, „Ethos. Kwartalnik Instytutu Jana Pawła II KUL” 16(2003), nr 3-4 (63-64), s. 310. Zob. S. Świeżawski, *Geneza lubelskiej szkoły filozoficznej*, w: *Obecność. Karol Wojtyła – Jan Paweł II w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Dar i odpowiedzialność*, s. 15-26.

³⁸ Por. W. Chudy, *Nauczyciel*, w: *Obecność. Karol Wojtyła – Jan Paweł II w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Dar i odpowiedzialność*, red. M. Filipiak, A. Szostek, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2008, s. 259.

jego wewnętrzny pokój, tak filozofom potrzebny; rzecz można: aktywny dystans, pełen poznawczej pasji, ale wolny od nerwowego zaciętrzewienia. Uczyliśmy się od niego łączyć życzliwość z krytycyzmem, cierpliwą analizę z szukaniem głębokiej, niesynkretycznej syntezy. Wojtyła bowiem lubił wydobywać ze stanowisk sobie przeciwnych te wątki, które – z pozoru nie do pogodzenia – przy bliższym wejrzeniu okazują się komplementarne i wzajem ubogacające. Tak właśnie starał się łączyć filozofię bytu z filozofią świadomości, respekt dla tradycji z uszanowaniem dorobku myśli nowożytnej i współczesnej, analizę ściśle filozoficzną z wrażliwością teologiczną³⁹.

O swojej pracy na KUL Wojtyła napisał w liście wysłanym 23 stycznia 1964 roku do dziekana Wydziału Filozofii w odpowiedzi na życzenia, które otrzymał z okazji nominacji arcybiskupiej. Stwierdził wówczas: „Pragnę zapewnić, że bardzo sobie cenię przynależność do tego Wydziału oraz koleżeński stosunek do mnie wszystkich jego Profesorów”⁴⁰. W liście z 8 grudnia 1995 roku, skierowanym do siostry Zofii Zdybickiej, Jan Paweł II zaświadczył, że lubelska szkoła filozoficzna – ze względu na solidność warsztatu naukowego oraz merytoryczną wartość publikowanych w jej ramach prac – cieszy się szerokim uznaniem nie tylko w Polsce, ale i za granicą. Przyznał jednocześnie, że przed laty współtworzył to środowisko naukowe i że wiele mu zawdzięcza. Podkreślał też, że nadal czuje się z nim duchowo związany⁴¹. Jak napisał ksiądz Jarosław Merecki, Wojtyła był w tej szkole odpowiedzialny za etykę i antropologię filozoficzną⁴².

Istotnym wkładem Wojtyły w rozwijanie badań naukowych na KUL stało się wypromowanie przezeń sześciu doktorów filozofii. Należeli do nich kolejno: Maria Kasperkiewicz Sł.NSJ, Jan Bardan, Tadeusz Styczeń SDS, Stanisław Grygiel, Miriam Szymeczko UR oraz Jerzy Gałkowski⁴³. Na temat misji uniwersytetu katolickiego kardynał Wojtyła wypowiadał się z okazji zarówno pięćdziesiątej, jak i sześćdziesiątej rocznicy powstania KUL. W artykule *Uniwersytet katolicki: koncepcja i zadania. Na pięćdziesięciolecie Katolickiego*

³⁹ A. Szostek, *Karol Wojtyła – mistrz i kierownik Katedry Etyki*, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, https://www.kul.pl/karol-wojtyla-mistrz-i-kierownik-katedry-etyki,art_47949.html.

⁴⁰ K. Wojtyła, *List z 25 stycznia 1964 roku*, w: Jan Paweł II, „Wyrażam radość, że Lublin żyje...”, s. 33.

⁴¹ Por. Jan Paweł II, *List do siostry profesor Zdybickiej z 8 grudnia 1995 roku*, w: Jan Paweł II, „Wyrażam radość, że Lublin żyje...”, s. 285.

⁴² Por. J. Merecki, *Tomizm Karola Wojtyły*, w: tenże, *Osoba i dobro. Szkice o filozofii i teologii osoby Karola Wojtyły – Jana Pawła II*, Instytut Jana Pawła II KUL – Wydawnictwo KUL, Lublin 2019, s. 45.

⁴³ Por. S. Majdański, *Okolicznościom się nie kłaniał: Jan Bardan (1933-2015) – etyk, uczeń Feliksa Bednarskiego i Karola J. Wojtyły*, „Summarium” 44(2015) nr 64, s. 34.

Uniwersytetu Lubelskiego⁴⁴ Wojtyła wskazał na społeczne i religijne funkcje wyższej uczelni na przykładzie KUL. Zaakcentował potrzebę zwrócenia uwagi na poszanowanie godności osoby. W roku 1978, odpowiadając na ankietę Zeszytów Naukowych KUL, napisał również tekst, w którym podkreślał konieczność twórczego stosunku do prawdy, a powołując się na słowa kardynała Johna H. Newmana, wskazał na nieodzowność znalezienia na uniwersytecie miejsca dla teologii⁴⁵.

DZIEŁA NAUKOWE PROFESORA KAROLA WOJTYŁY ZWIĄZANE Z LUBLINEM

Podczas pewnego sympozjum w Lublinie obecni w auli KUL ksiądz arcybiskup Marian Jaworski i ksiądz profesor Tadeusz Styczeń opowiadali pewną anegdotę: otóż w trakcie wyprawy w góry w grupie kilku przyjaciół zaczęli rozmawiać o książce Karola Wojtyły *Osoba i czyn*. Jeden z uczestników rozmowy powiedział do księdza Wojtyły, że książka sama w sobie jest dobra i ciekawa, ale nie ma w niej żadnych przypisów. Na pytanie Wojtyły, o jakie przypisy chodzi, odpowiedział, że należałoby się powołać na innych autorów, na przykład Schelera, Kanta czy innego filozofa. Styczeń stwierdził wówczas, że przypisy nie są potrzebne, bo przecież Wojtyła jest większy od Schelera i innych autorów. Wręcz zapytał, a kimże oni są przy Wojtyłe?

W istocie pierwsze wydanie *Osoby i czyn*⁴⁶ nie miało przypisów, bo jak opowiadał ksiądz Tadeusz Styczeń, Wojtyła pisał tę pracę w kaplicy i nie miał przy sobie pozycji książkowych, by móc czerpać z aparatu naukowego. Dopiero w drugim wydaniu dodano trochę przypisów⁴⁷. Przywołana anegdota wskazuje na geniusz i wybitność myśli Papieża Polaka. Jako jednostka wybitna, Wojtyła nie polegał jednak wyłącznie na autoreferencyjności. Jego wielkość objawiała się także w umiejętności słuchania drugiego człowieka. Jako Papież wielokrotnie mówił o potrzebie słuchania Drugiego i posiadania wyobraźni miłosierdzia, która pozwoli mu wybrzmieć w naszej obecności⁴⁸.

⁴⁴ Zob. K. W o j t y ł a, *Uniwersytet katolicki: koncepcja i zadania. Na pięćdziesięciolecie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, „Ethos. Kwartalnik Instytutu Jana Pawła II KUL” 22(2009) nr 1-2(85-86), s. 201-205.

⁴⁵ Zob. t e n ż e, *Żywotne tradycje uniwersytetu*, „Ethos. Kwartalnik Instytutu Jana Pawła II KUL” 22(2009) nr 1-2(85-86), s. 206-210.

⁴⁶ Zob. t e n ż e, *Osoba i czyn*, Polskie Towarzystwo Teologiczne, Kraków 1969.

⁴⁷ Zob. t e n ż e, *Osoba i czyn*, Polskie Towarzystwo Teologiczne, Kraków 1985.

⁴⁸ Zob. A. D e r d z i u k, *Wyobraźnia miłosierdzia*, „Ethos. Kwartalnik Instytutu Jana Pawła II KUL” 17(2004) nr 1-2, s. 381-395.

Trzeba zatem mówić o lubelskich inspiracjach Karola Wojtyły, gdyż przez fakt przebywania w mieście Unii Lubelskiej uczył się on otwartości na ubogacanie się inną kulturą. Jako Papież, zwracając się do profesorów zebranych w auli KUL 9 czerwca 1987 roku, Jan Paweł II wskazywał na symbolikę miasta Lublina, miejsca spotkania kultur, i podkreślał, że gdy ogłaszał współpatronami Europy świętych Cyryla i Metodego, myślał o tym właśnie, uniwersalnym wymiarze Lublina⁴⁹.

Pisząc o lubelskich inspiracjach, których ślady dostrzec można w twórczości Karola Wojtyły – Jana Pawła II, należy również wskazać na naukowy i środowiskowy kontekst, w którym powstały jego najważniejsze prace. Wspominano już o przyjacielskiej wymianie tekstów przeznaczonych do publikacji z księdzem profesorem Stanisławem Olejnikiem. W trakcie przygotowywania książki *Miłość i odpowiedzialność*⁵⁰, Wojtyła prosił również innych autorów o opinię na temat swojego – wówczas bardzo nowatorskiego – ujęcia tego zagadnienia. W liście z września 1957 roku pisał do księdza Olejnika o swoich planach naukowych: „W roku bieżącym zamierzam jako sui generis ilustrację do zeszłorocznych rozważań monograficznych na temat «normy i szczęścia» wziąć wykład pt. «Uzasadnienie głównych tez katolickiej etyki seksualnej (uzasadnienie nb. filozoficzne). Nie znaczy to jednak, abym zasadniczo przerzucił się do etyki szczegółowej. Zasadniczo chcę się trzymać problemów etyki ogólnej, a tylko robić wypady. Zresztą zobaczymy – sądzę, że temat jest ważny»⁵¹.

Po opracowaniu pierwszej wersji książki *Miłość i odpowiedzialność* w liście na Boże Narodzenie 1958 roku zwrócił się do księdza Olejnika w następujący sposób: „Pozbieraj zatem myśli, zwłaszcza na temat tego maszynopisu, który Ci dałem we wrześniu, i napisz coś z łaski swojej”⁵². W bibliotece metropolitalnego seminarium lubelskiego zachował się list biskupa Karola Wojtyły z 29 grudnia 1959 roku do biskupa Henryka Strąkowskiego z prośbą, by ten przejrzał przesłany wraz z tym listem maszynopis książki *Miłość i odpowiedzialność*. Wojtyła chciał przed publikacją książki uzyskać na jej temat opinie kilku biskupów. W liście twierdził, że analizowana w niej trudna problematyka jest mu szczególnie bliska i że włożył w przygotowanie owej pracy wiele miłości i odpowiedzialności. Potrzebował opinii biskupów, by utwierdzić się w przekonaniu, że przedsięwzięcie było słuszne⁵³.

Pierwsze wydanie książki *Miłość i odpowiedzialność* ukazało się w Towarzystwie Naukowym KUL w małym nakładzie. Spotkało się z różnymi reak-

⁴⁹ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie do przedstawicieli świata nauki w Auli KUL*, w: Jan Paweł II w Lublinie 9 czerwca 1987, red. Z. Nestorowicz, Gaudium, Lublin 2007, s. 86.

⁵⁰ Zob. K. Wojtyła, *Miłość i odpowiedzialność*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 1960.

⁵¹ Tenże, *List do ks. Stanisława Olejnika z września 1957 roku*, w: Olejnik, dz. cyt., s. 175.

⁵² Cyt. za: Olejnik, dz. cyt., s. 267.

⁵³ Por. Słomka, dz. cyt., s. 248.

cjami: wielu było zachwyconych podjęciem przez Wojtyłę niezmiernie ważnej problematyki, a także jej nowatorskim ujęciem. W „Ateneum Kapłańskim” w roku 1961 ukazała się też jednak nieco krytyczna recenzja tej pracy, napisana przez teologa moralistę z KUL, księdza Stanisława Witka, który wówczas właśnie uzyskał na tej uczelni habilitację⁵⁴. Olejnik zdecydowanie twierdził, że recenzja ta miała oburzającą, nader krytyczną treść, i dlatego podjął się obrony pracy Wojtyły w swojej własnej recenzji o zdecydowanie pozytywnym charakterze⁵⁵. Drugie wydanie książki Wojtyły ukazało się w wydawnictwie Znak w nakładzie piętnastu tysięcy egzemplarzy⁵⁶. Wojtyła poprosił wówczas księdza Olejnika, by ten – jako trzeci dyskutant – wziął udział w jego rozmowie z księdzem profesorem Bogusławem Inlenderem, która miała zostać poświęcona tej właśnie książce⁵⁷. Do kwestii etyki małżeńskiej Karol Wojtyła powrócił w artykule opublikowanym w „Rocznikach Filozoficznych” w roku 1965⁵⁸.

Ksiądz Andrzej Szostek napisał, że Karol Wojtyła: „wszedł aktywnie i głęboko w środowisko Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, tu prezentując swe filozoficzne pomysły, tu publikując swe pierwsze naukowe rozprawy, tu wreszcie znajdując partnerów do dyskusji etycznych i antropologicznych”⁵⁹. „Nie jest przypadkiem – dodawał – że choć swoje fundamentalne studium z filozofii człowieka, *Osobę i czyn*, pisał i wydał już w Krakowie, to jednak na KUL-u miała miejsce – z inicjatywy samego jej Autora – obszerna dyskusja nad tym dziełem”⁶⁰.

Dzieło *Osoba i czyn* powstawało też jako materiały do wykładu na KUL: podczas wykładów w Lublinie Wojtyła prezentował studentom kolejne etapy tej antropologicznej rozprawy⁶¹. Późniejsze nauczanie Papieża, głoszące, że u podstaw upadku systemu komunistycznego leży błąd antropologiczny⁶², było wynikiem namysłu przeprowadzonego przez Wojtyłę już wówczas, w lubelskim jego okresie twórczości. Podobne przekonanie w odniesieniu do genezy

⁵⁴ Por. S. Witk, *Ks. Bp K. Wojtyła, „Miłość i odpowiedzialność”*, „Ateneum Kapłańskie” 53(1961) nr 63, s. 284-288.

⁵⁵ Zob. S. Olejnik, *Ks. bp Karol Wojtyła, „Miłość i odpowiedzialność. Studium etyczne”*, *Kraków 1962*, ss. 326, „Ateneum Kapłańskie” 66(1963), s. 84-92.

⁵⁶ Zob. K. Wojtyła, *Miłość i odpowiedzialność*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 1962.

⁵⁷ Por. tenże, *List do ks. Stanisława Olejnika z 1962 roku*, w: Olejnik, dz. cyt., s. 280.

⁵⁸ Zob. tenże, *Zagadnienie katolickiej etyki seksualnej. Refleksje i postulaty*, „Roczniki Filozoficzne” 13(1965) nr 2, s. 5-25.

⁵⁹ A. Szostek, *Związek Jana Pawła II z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim*, w: Jan Paweł II w Lublinie 9 czerwca 1987, s. 73.

⁶⁰ Tamże.

⁶¹ Por. tenże, *Karol Wojtyła na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, s. 23.

⁶² Zob. Jan Paweł II, Encyklika w setną rocznicę encykliki *Rerum novarum Centesimus annus*, nr 13-37, The Holy See, https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_01051991_centesimus-annus.html.

prac filozoficznych Karola Wojtyły wyrażał profesor Jerzy Gałkowski, który napisał: „Tak znane i znaczące książki jak *Miłość i odpowiedzialność*, *Osoba i czyn* oraz wiele artykułów były plonem działalności naukowo-dydaktycznej prowadzonej na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej KUL”⁶³.

Uczestniczący w obiedzie w pałacu apostolskim w Rzymie 30 stycznia 1994 roku ksiądz arcybiskup Józef Michalik zapamiętał rozmowę z Ojcem Świętym na temat ewentualnego wyjazdu w Bieszczady. Gdy jako możliwą przystań do tego wypadu wspomniano Komańczę, miejsce uwięzienia księdza kardynała Stefana Wyszyńskiego, Jan Paweł II nawiązał do postaci Prymasa Tysiąclecia, mówiąc: „Ja go prawdziwie kochałem, on mi imponował swoją osobowością. Gdyby nie on, książka *Osoba i czyn* nigdy by nie powstała, to owoc fascynacji nim. Ten człowiek czuł Polskę w sobie”⁶⁴. W innym miejscu arcybiskup Michalik zanotował kolejne słowa Papieża dotyczące postaci kardynała Wyszyńskiego: „On na mnie ciągle stawiał i wysuwał do przodu, jak to widać jeszcze dziś z akt prowadzących do nominacji biskupiej”⁶⁵. Trzeba przypomnieć, że ksiądz Stefan Wyszyński studiował na KUL i dwa razy proponowano mu zatrudnienie na stanowisku kierownika katedry. Jako Biskup lubelski był Wielkim Kanclerzem Uniwersytetu, a potem przez całe życie nie-strudzenie promował KUL, czując się członkiem tej społeczności.

Jan Paweł II znał dokonania księdza profesora Czesława Bartnika, który jako jeden z pierwszych polskich teologów podjął dogłębną refleksję naukową nad problematyką pracy ludzkiej. Swoje przemyślenia Bartnik zawarł w publikacji *Teologia pracy ludzkiej*⁶⁶, wydanej w Warszawie w roku 1977. Ukazywał w niej nie tylko przedmiotowy, ale także podmiotowy wymiar pracy. Ksiądz profesor Krzysztof Góźdz w swoim artykule o personalistycznym charakterze pracy ludzkiej napisał: „Książkę *Teologia pracy ludzkiej* czytał kardynał Karol Wojtyła i orzekł, że jest ona trudna, ale dostrzega się pewne jej wpływy na encyklikę *Laborem exercens* z roku 1980, zwłaszcza w ciągłym podkreślaniu prymatu osoby”⁶⁷. W sierpniu 1995 roku Papież Polak napisał list do księdza profesora Czesława Bartnika, dziękując mu za książkę *Personalizm*, w którą zaczął się wczytywać podczas wakacji w Castel Gandolfo. Podziwiał ogrom erudycji i wielorakość przemyśleń jej autora⁶⁸.

⁶³ Gałkowski, dz. cyt., s. 294.

⁶⁴ Cyt. za: J. Michalik, *To były lekcje życia. Wspomnienia ze spotkań ze św. Janem Pawłem II... i nie tylko*, Wydawnictwo Archidiecezji Przemyskiej, Przemyśl 2022, s. 239.

⁶⁵ Cyt. za: Michalik, dz. cyt., s. 115.

⁶⁶ Zob. C.S. Bartnik, *Teologia pracy ludzkiej*, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 1977.

⁶⁷ K. Góźdz, *Personalistyczny charakter pracy ludzkiej*, „Studia Gnesnensia” 29(2015), s. 26.

⁶⁸ Por. C.S. Bartnik, *Personalizm i duchowość Karola Wojtyły – Jana Pawła II*, w: Jan Paweł II. „Wyrażam radość, że Lublin żyje...”, s. 305. Zob. też: tenże, *Personalizm*, Czas, Lublin 1995.

Jan Paweł II śledził też publikacje księdza profesora Janusza Nagórnego, któremu podczas jednej z prywatnych audiencji powiedział, że czytał jego książkę⁶⁹. Po wizycie Papieża w Krakowie w roku 2002, podczas spotkania u księdza Nagórnego, jeden z jego kolegów ksiądz profesor Jerzy Gocko powiedział: „Janusz! Papież mówił w Krakowie podobnie jak ty”. Na to wówczas ksiądz Nagórny odpowiedział: „Wiem o tym, bo ja mu te teksty przygotowałem”⁷⁰. Jan Paweł II podarował księdzu Nagórnemu list apostolski *Salvifici doloris*⁷¹, który stał się dla Profesora inspiracją do publikacji, a potem światłem na drodze jego cierpienia. Osobiście uważam, że ze znanych mi osób ksiądz Janusz Nagórny był jednym z najlepszych znawców nauczania świętego Jana Pawła II, a także niestrudzonym jego propagatorem.

Cezary Ritter napisał, że Ojciec Święty kilkakrotnie rozmawiał z księdzem profesorem Tadeuszem Stycznem na temat treści orędzia skierowanego do uczestników Kongresu Teologów Europy Środkowo-Wschodniej, zgromadzonych w Lublinie w sierpniu 1991 roku⁷². Niektórzy domyślają się wkładu księży profesorów Tadeusza Stycznia i Andrzeja Szostka w powstanie encykliki *Veritatis splendor*⁷³ ogłoszonej w sierpniu 1993 roku. Z kolei w kazaniu na temat troski ekologicznej wygłoszonym przez Ojca Świętego w Zamościu w roku 1999 pobrzmiewają treści i stwierdzenia charakterystyczne dla profesora i biskupa Jana Śrutwy, który najwyraźniej wspomagał Papieża w przygotowaniu tekstu tego wystąpienia⁷⁴.

Profesor Dorota Kornas-Biela osobiście usłyszała od Wandy Półtawskiej, że jej książka *Wokół początku życia ludzkiego*⁷⁵, leżała na nocnym stoliku przy łóżku Jana Pawła II w Pałacu Apostolskim w Watykanie. Pani Półtawska wyjaśniła autorce tej publikacji, że książki znajdujące się w tym miejscu były z pewnością czytane przez Papieża. Istnieje też potwierdzone świadectwo, że Ojciec Święty oglądał kasety z wykładem profesor Doroty Kornas-Bieli

⁶⁹ Por. A. Derdziuk, *Ksiądz Janusz Nagórny świadek teologii nadziei*, w: *Świadek nadziei. Ks. prof. Janusz Nagórny twórca i nauczyciel teologii moralnej*, red. A. Derdziuk, Wydawnictwo Diecezjalne, Lublin–Sandomierz 2008, s. 32.

⁷⁰ Relacja własna Autora jako uczestnika tej rozmowy.

⁷¹ Zob. J a n P a w e ł I I, List o chrześcijańskim sensie ludzkiego cierpienia *Salvifici doloris*, Opoka, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/listy/salvifici.html.

⁷² Por. C. R i t t e r, *Instytut papieski w Lublinie – miejsce swoistego pogranicza*, w: *Jan Paweł II. „Wyrażam radość, że Lublin żyje...”*, s. 317.

⁷³ Zob. J a n P a w e ł I I, Encyklika o niektórych podstawowych problemach nauczania moralnego Kościoła *Veritatis splendor*, The Holy See, https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_06081993_veritatis-splendor.html.

⁷⁴ Zob. t e n ż e, *Błogosławiona jesteś, któraś uwierzyła* (Przemówienie podczas podróży apostolskiej do Polski, Zamość, 12 VI 1999), Opoka, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/zamosc_12061999.html.

⁷⁵ Zob. D. K o r n a s - B i e l a, *Wokół początku życia ludzkiego*, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 2004.

na temat początkowych etapów życia ludzkiego. Kaseta ofiarowana została Janowi Pawłowi II przez Antoniego Ziębę z Polskiego Stowarzyszenia Obrońców Życia. Trudno określić, w jakim stopniu publikacje profesor Kornas-Bieli wpływały na nauczanie Jana Pawła II, ale warto podkreślić, że dostrzegał osiągnięcia naukowe tej badaczki.

Papież Polak czytał książki lubelskich profesorów przekazywane mu za pośrednictwem księdza profesora Tadeusza Stycznia. W liście z 10 lipca 2002 roku napisał do księdza arcybiskupa Józefa Życińskiego następujące słowa: „Serdecznie dziękuję za przysłane mi najnowsze książki, które wyszły spod pióra księdza Arcybiskupa: *Elementarz* i *Bóg i ewolucja*. Chętnie przeczytam je, bo właśnie rozpocząłem wakacje w Castel Gandolfo”⁷⁶.

ODPOWIEDŹ UNIWERSYTETU NA OBDAROWANIE PRZEZ JANA PAWŁA II

Uniwersytet, który podczas posiedzenia Senatu w dniu 4 kwietnia 2005 roku przyjął w swojej nazwie odniesienie do Jana Pawła II, ma szczególne zobowiązanie wdzięczności za dwudziestoczteroletnią obecność swego Profesora w murach Uczelni oraz za wizytę apostolską w dniu 9 czerwca 1987 roku, połączoną ze spotkaniem z przedstawicielami nauki z Polski i ze społecznością akademicką. Wyrazem tej wdzięczności jest pomnik na dziedzińcu KUL, upamiętniający szczególne spotkanie Jana Pawła II ze społecznością Polaków w Rzymie, które miało miejsce w dniu po inauguracji jego pontyfikatu.

Bardzo istotnym elementem twórczego rozwoju dziedzictwa Jana Pawła II jest powstały z inicjatywy księdza profesora Tadeusza Stycznia w roku 1982 Instytut Jana Pawła II, noszący obecnie nazwę „Ośrodek Badań nad Myślą Jana Pawła II – Instytut Jana Pawła II”. Owocem działalności tej instytucji jest publikacja kilku serii wydawniczych promujących i rozwijających nauczanie Papieża Polaka, a także niestrudzone wydawanie kolejnych już tomów prestiżowego czasopisma „Ethos. Kwartalnik Instytutu Jana Pawła II KUL” – do tychczas ukazało się ich już sto pięćdziesiąt dwa. Ponadto Instytut organizuje comiesięczne konwersatoria poświęcone analizie nauczania i dziedzictwa Jana Pawła II, współpracuje ze szkołami imienia Papieża Polaka oraz prowadzi działania edukacyjne dla młodzieży.

Na KUL działa też Katedra Chrystologii i Personalizmu Chrześcijańskiego, która powstała w roku 2014 w wyniku połączenia Katedr Chrystologii oraz Personalizmu Chrześcijańskiego. Powołanie Katedry Personalizmu Chrześcijańskiego miało miejsce 1 lutego 2005 roku i była to druga tego typu katedra

⁷⁶ Jan Paweł II, *List do abpa Józefa Życińskiego z 10 lipca 2002 roku*, w: *Jan Paweł II. „Wyrażam radość, że Lublin żyje...”*, s. 260.

w Polsce. W ramach tej katedry oraz wielu innych agend Uczelni prowadzone są badania nad dziedzictwem naukowym i kulturowym Jana Pawła II. Zadaniem placówek badawczych nie jest tylko archeologiczne dociekanie przeszłości, ale tworzenie nowych wizji i ukazywanie dalekich konsekwencji inspiracji pozostawionych przez Myśliciela z kulowskiej Katedry Etyki.

Swoistym darem Jana Pawła II dla Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego jest wyświęcenie podczas pamiętnych uroczystości w Lublinie w 1987 roku na prezbiterów trzech diakonów, którzy później stali się profesorami Uniwersytetu. Do grona święconych wówczas kapłanów należą: ks. prof. dr hab. Mirosław Kalinowski⁷⁷, obecny Rektor KUL, prof. dr hab. Andrzej Derdziuk OFMCap⁷⁸, były prorektor KUL w latach 2012-2015, oraz ks. prof. dr hab. Krzysztof Guzowski⁷⁹, organizator i były kierownik Katedry Personalizmu Chrześcijańskiego. Wszyscy oni starają się pielęgnować duchowe dziedzictwo, które przekazał im Biskup Rzymu.

Niezwykłego i zarazem nietypowego świadectwa oddziaływania Jana Pawła II na środowisko studentów KUL dostarcza postać Sługi Bożego Jacka Krawczyka, który wyraźnie nawiązywał do postaci Papieża Polaka⁸⁰. Ów młodzieniec, urodzony w roku 1966 w Palikówce koło Rzeszowa, był w latach 1985-1990 studentem teologii i psychologii na KUL. W pracy pisemnej w ramach egzaminu wstępnego na teologię napisał: „Myślę, że postać, którą też w pewien sposób zaliczam do swoich życiowych nauczycieli, żyjących w czasach nam współczesnych (a więc nie oderwanych od epoki i czasu), charakteryzuje tylko jedno sformułowanie «Tuus totus». Jan Paweł II swoją postawą na pewno staje się dla człowieka (niekoniecznie chrześcijanina) postacią jeśli nie główną, to jedną z głównych we współczesnym świecie. Jako Namiestnik Chrystusa na ziemi, głowa Kościoła pielgrzymującego, świadom jest, że na jego osobie skupia się wzrok całego współczesnego świata”⁸¹.

W dalszym ciągu swej pracy egzaminacyjnej pisał: „Ale postać papieża, jego postawa, nie jest postawą na pokaz. To po prostu jego styl bycia, jego głęboka filozofia życia przepojona modlitwą, począwszy od różańca, a na leżeniu krzyżem skończywszy. To filozofia ciągłego kontaktu z Jezusem Eucharystycznym, z Jego słowem. To filozofia ciągłego oddawania się Bogu

⁷⁷ Zob. M. K a l i n o w s k i, *Wspominając tamten dzień*, w: *Jan Paweł II w Lublinie 9 czerwca 1987*, s. 197.

⁷⁸ Zob. A. D e r d z i u k, *Moja więź z Janem Pawłem II*, w: *Jan Paweł II w Lublinie 9 czerwca 1987*, s. 190-195.

⁷⁹ Zob. K. G u z o w s k i, *Z dziennika duszy*, w: *Jan Paweł II w Lublinie 9 czerwca 1987*, s. 199-203.

⁸⁰ Por. E. B a n a s z a k, *Ewangeliczna postawa Jacka Krawczyka wobec cierpienia*, Bonus Liber, Rzeszów 2025, s. 111.

⁸¹ J. K r a w c z y k, *Z Chrystusem możemy więcej. Pisma zebrane*, Bonus Liber, Rzeszów 2020, s. 46.

w całości, bez zastrzeżeń. A przyglądając się papieżowi, widzimy – ile tam postawy miłości, z jaką miłością traktuje człowieka, nawet najbiedniejszego, człowieka cierpiącego, nawet tego, który targnął się na swoje życie”⁸². Podczas egzaminu wstępnego na studia, odpowiadając na pytania z zakresu teologii moralnej zadawane mu przez księdza Janusza Nagórnego, Jacek Krawczyk potwierdził, że zna dokumenty papieskie, i sam zaczął mówić o znaczeniu przesłania encykliki *Dives in misericordia*⁸³ dla rozumienia troski o chorych i opuszczonych oraz pokonywania obojętności współczesnego świata na los takich ludzi⁸⁴.

Jacek ofiarnie posługiwał jako sanitariusz podczas wizyty Ojca Świętego na KUL w dniu 9 czerwca 1987 roku. Jego przyjaciele mają do dziś w świadomości postawę tego młodego studenta, który z poświęceniem uwijał się i pomagał omdlałym ludziom, godzinami oczekującym na dziedzińcu uniwersytetu na spotkanie z Janem Pawłem II⁸⁵. Heroiczny wolontariusz z Palikówki zmarł w przeddzień wizyty Jana Pawła II w Rzeszowie⁸⁶, nie doczekawszy kolejnego spotkania z Papieżem, którego list apostolski *Salvifici doloris* inspirował go do ewangelicznego sposobu znoszenia cierpienia w trakcie śmiertelnej choroby: nowotworu płuc⁸⁷.

*

Jan Paweł II pozostał całym sercem związany z Lublinem, tak poprzez swoją twórczą w nim obecność, jak i wskutek inspiracji, które czerpał z jego środowiska. Tu rodziły się jego podstawowe dzieła filozoficzne i tu znalazł środowisko pomocne w rozwoju swego spojrzenia na tajemnicę człowieka. Nawiązał liczne przyjaźnie, a ślady jego oddziaływania na umysły i serca ludzi, których spotkał na Uniwersytecie, pozostają wyraźne do dnia dzisiejszego. Warto o tym pamiętać i dalej rozwijać badania nad duchowym dziedzictwem pozostawionym przez Karola Wojtyłę w mieście Unii Lubelskiej.

⁸² Tamże.

⁸³ Zob. Jan Paweł II, Encyklika o Bożym miłosierdziu *Dives in misericordia*, The Holy See, https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_30111980_dives-in-misericordia.html.

⁸⁴ Por. J. Nagórny, P. Kieniewicz, *W pół drogi*, Gaudium, Lublin 2007, s. 50.

⁸⁵ Por. M. Górniak, *Wspomnienie*, w: Nagórny, Kieniewicz, dz. cyt., s. 147.

⁸⁶ Por. G. Wojnar, *Homilia wygłoszona w kościele św. Mikołaja w Polomi 29 października 1995 roku*, w: *Drogami świętości Jacka Krawczyka*, red. A. Derdziuk, A. Zadroga, Wydawnictwo Diecezjalne w Sandomierzu, Lublin–Sandomierz 2018, s. 96.

⁸⁷ Por. K. Jeżyna, *Wstęp*, w: Nagórny, Kieniewicz, dz. cyt., s. 9.

BIBLIOGRAFIA / BIBLIOGRAPHY

- Banaszak, Ewa. *Ewangeliczna postawa Jacka Krawczyka wobec cierpienia*. Rzeszów: Bonus Liber, 2025.
- Bartnik, Czesław S. *Personalizm*. Lublin: Czas, 1995.
- Bartnik, Czesław S. "Personalizm i duchowość Karola Wojtyły – Jana Pawła II." In *Jan Paweł II: "Wyrażam radość, że Lublin żyje..."* Edited by Jan Krzysztof Miczyński. Lublin: Gaudium, 2012.
- Bartnik, Czesław S. *Teologia pracy ludzkiej*. Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax, 1977.
- Borkowska, Urszula. "Papież przemiany." In *Jan Paweł II: "Wyrażam radość, że Lublin żyje..."* Edited by Jan Krzysztof Miczyński. Lublin: Gaudium, 2012.
- Byzdra-Kusz, Paulina, Edward Gigilewicz, Grzegorz Misiura, and Irena Wodzianowska. *Katalog czasopism Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II 1918-2018*. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2023.
- Chudy, Wojciech. "Karola Wojtyły wykłady z etyki." *Zeszyty Naukowe KUL* 31, no. 1 (1988): 89–97.
- Chudy, Wojciech. "Nauczyciel." In *Obecność: Karol Wojtyła – Jan Paweł II w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim; Dar i odpowiedzialność*. Edited by Maria Filipiak and Andrzej Szostek. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 2008.
- Derdziuk, Andrzej. "Ksiądz Janusz Nagórny świadek teologii nadziei." In *Świadek nadziei: Ks. prof. Janusz Nagórny twórca i nauczyciel teologii moralnej*. Edited by Andrzej Derdziuk. Lublin and Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne, 2008.
- Derdziuk, Andrzej. "Moja więź z Janem Pawłem II". In *Jan Paweł II w Lublinie 9 czerwca 1987*. Edited by Zbigniew Nestorowicz. Lublin: Gaudium 2007.
- Derdziuk, Andrzej. "Wyobrażenia miłosierdzia." *Ethos: Kwartalnik Instytutu Jana Pawła II KUL* 17, nos. 1–2 (2004): 381–95.
- Filipiak, Maria, and Andrzej Szostek, eds. *Obecność: Karol Wojtyła w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*. Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL, 1987.
- Filipiak, Maria, and Andrzej Szostek, eds. *Obecność: Karol Wojtyła – Jan Paweł II w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim; Dar i odpowiedzialność*. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 2008.
- Gałkowski, Jerzy. "Działanie, które prowadzi do spełnienia człowieka i wspólnoty." In *Jan Paweł II: "Wyrażam radość, że Lublin żyje..."* Edited by Jan Krzysztof Miczyński. Lublin: Gaudium, 2012.
- Górniak, Marek "Wspomnienie." In Janusz Nagórny and Piotr Kieniewicz, *W pól drogi*. Lublin: Gaudium, 2007.
- Gózdź, Krzysztof. "Personalistyczny charakter pracy ludzkiej." *Studia Gnesnensia* 29 (2015): 25–33.
- Guzowski, Krzysztof. "Z dziennika duszy." In *Jan Paweł II w Lublinie 9 czerwca 1987*. Edited by Zbigniew Nestorowicz. Lublin: Gaudium 2007.

- Jan Paweł II. "Błogosławiona jesteś, któraś uwierzyła." Address delivered in Zamość on June 12, 1999, during an apostolic journey to Poland. Opoka. https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/zamosc_12061999.html.
- Jan Paweł II. Encyklika *Centesimus annus* w setną rocznicę encykliki *Rerum novarum*. The Holy See. https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_01051991_centesimus-annus.html.
- Jan Paweł II. Encyklika o Bożym miłosierdziu *Dives in misericordia*. The Holy See. https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_30111980_dives-in-misericordia.html.
- Jan Paweł II. Encyklika o niektórych podstawowych problemach nauczania moralnego Kościoła *Veritatis splendor*. The Holy See. https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_06081993_veritatis-splendor.html.
- Jan Paweł II. List o chrześcijańskim sensie ludzkiego cierpienia *Salvifici doloris*. Opoka. https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/listy/salvifici.html.
- Jeżyna, Krzysztof. "Wstęp." In Janusz Nagórny and Piotr Kieniewicz, *W pól drogi*. Lublin: Gaudium, 2007.
- Jan Paweł II. "Przemówienie do przedstawicieli świata nauki w Auli KUL." In *Jan Paweł II w Lublinie 9 czerwca 1987*. Edited by Zbigniew Nestorowicz. Lublin: Gaudium 2007.
- John Paul II. John Paul II to Abp Józef Życiński, July 10, 2022. In *Jan Paweł II: „Wyrażam radość, że Lublin żyje..."* Edited by Jan Krzysztof Miczyński. Lublin: Gaudium, 2012.
- John Paul II. John Paul II to Fr. Tadeusz Styczeń, Vatican, November 4, 2000. In *Codzienne pytania Antygony: Księga pamiątkowa ku czci Księdza profesora Tadeusza Stycznia z okazji 70. urodzin*. Edited by Andrzej Szostek and Alfred M. Wierzbicki. Lublin: Instytut Jana Pawła II, 2001.
- John Paul II. John Paul II to Zofia J. Zdybicka, USJK, Vatican, December 8, 1995. In *Jan Paweł II: "Wyrażam radość, że Lublin żyje..."* Edited by Jan Krzysztof Miczyński. Lublin: Gaudium, 2012.
- Kalinowski, Mirosław. "Wspominając tamten dzień." In *Jan Paweł II w Lublinie 9 czerwca 1987*. Edited by Zbigniew Nestorowicz. Lublin: Gaudium 2007.
- Kornas-Biela, Dorota. *Wokół początku życia ludzkiego*. Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax, 2004.
- Koźła, Krystyna. "Pamiętam..." In *Jan Paweł II: "Wyrażam radość, że Lublin żyje..."* Edited by Jan Krzysztof Miczyński. Lublin: Gaudium, 2012.
- Krawczyk, Jacek. *Z Chrystusem możemy więcej: Pisma zebrane*. Rzeszów: Bonus Liber, 2020.
- Merecki, Jarosław. "Tomizm Karola Wojtyły." In Merecki, *Osoba i dobro: Szkice o filozofii i teologii osoby Karola Wojtyły – Jana Pawła II*. Lublin: Instytut Jana Pawła II KUL and Wydawnictwo KUL, 2019.

- Majdański, Stanisław. "Okolicznościom się nie kłaniał: Jan Bardan (1933-2015) – etyk, uczeń Feliksa Bednarskiego i Karola J. Wojtyły." *Summarium* 44, no. 64 (2015): 27–38.
- Michalik, Józef. *To były lekcje życia: Wspomnienia ze spotkań ze św. Janem Pawłem II... i nie tylko*. Przemysł: Wydawnictwo Archidiecezji Przemyskiej, 2022.
- Miczyński, Jan Krzysztof, ed. *Jan Paweł II: "Wyrażam radość, że Lublin żyje..."* Lublin: Gaudium, 2012.
- Nagy, Stanisław. "Ćwierćwiecze pontyfikatu Jana Pawła II – Papieża przełomu tysiącleci." *Ethos: Kwartalnik Instytutu Jana Pawła II KUL* 16, nos. 3–4 (63–64) (2003): 19–32.
- Nagórny, Janusz, and Piotr Kieniewicz. *W pół drogi*. Lublin: Gaudium, 2007.
- Olejek, Stanisław. "Ks. bp Karol Wojtyła: Miłość i odpowiedzialność: Studium etyczne (Kraków 1962, ss. 326)." *Ateneum Kapłańskie* 66 (1963): 84–92.
- Olejek, Stanisław. *Takie to były czasy, tacy to byli ludzie: Karty dziennika*. Wrocław: Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, 2009.
- Pylak, Bolesław. "Jan Paweł II w Lublinie: Wspomnienia." In *Jan Paweł II: "Wyrażam radość, że Lublin żyje..."* Edited by Jan Krzysztof Miczyński. Lublin: Gaudium, 2012.
- Ritter, Cezary. "Instytut papieski w Lublinie – miejsce swoistego pogranicza." In *Jan Paweł II: "Wyrażam radość, że Lublin żyje..."* Edited by Jan Krzysztof Miczyński. Lublin: Gaudium, 2012.
- Rolska, Irena, ed. *Alma Mater Lublinensis noszę w sobie wciąż żywą... Związki Jana Pawła II z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim w dokumencie i fotografii*. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2014.
- Słomka, Marek. "Wdzięczność powołanych." In *Jan Paweł II: "Wyrażam radość, że Lublin żyje..."* Edited by Jan Krzysztof Miczyński. Lublin: Gaudium, 2012.
- Sobczak, Jan. "Sacrosong – Lublin 1976." In *Jan Paweł II: "Wyrażam radość, że Lublin żyje..."* Edited by Jan Krzysztof Miczyński. Lublin: Gaudium, 2012.
- Styczeń, Tadeusz. "Karol kardynał Wojtyła: filozof spraw ludzkich (w 25-lecie objęcia wykładow etyki na KUL)." *Summarium* 27, no. 7 (1978): 17–23.
- Swieżawski, Stefan. "Geneza lubelskiej szkoły filozoficznej." In *Obecność: Karol Wojtyła – Jan Paweł II w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim; Dar i odpowiedzialność*. Edited by Maria Filipiak and Andrzej Szostek. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 2008.
- Szostek, Andrzej. "Karol Wojtyła – mistrz i kierownik Katedry Etyki." Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II. https://www.kul.pl/karol-wojtyla-mistrz-i-kierownik-katedry-etyki,art_47949.html.
- Szostek, Andrzej. "Karol Wojtyła na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim." In *Jan Paweł II: "Wyrażam radość, że Lublin żyje..."* Edited by Jan Krzysztof Miczyński. Lublin: Gaudium, 2012.

- Szostek, Andrzej. "Katolicki Uniwersytet Lubelski i Uniwersytet Laterański: Dwa uniwersytety Jana Pawła II." *Ethos: Kwartalnik Instytutu Jana Pawła II KUL* 16, nos. 3–4 (63–64) (2003): 309–18.
- Szostek, Andrzej. "Związek Jana Pawła II z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim." In *Jan Paweł II w Lublinie 9 czerwca 1987*. Edited by Zbigniew Nestorowicz. Lublin: Gaudium 2007.
- Wierzbicki, Alfred M. "Lubelskim szlakiem Karola Wojtyły." In *Jan Paweł II: „Wyrażam radość, że Lublin żyje...”* Edited by Jan Krzysztof Miczyński. Lublin: Gaudium, 2012.
- Witek, Stanisław. "Ks. Bp K. Wojtyła, *Miłość i odpowiedzialność*." *Ateneum Kapłańskie* 53, no. 63 (1961): 284–88.
- Wojnar, Grzegorz. "Homilia wygłoszona w kościele św. Mikołaja w Połomi 29 października 1995." In *Drogami świętości Jacka Krawczyka*. Edited by Andrzej Derdziuk and Adam Zadroga. Lublin and Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne w Sandomierzu, 2018.
- Wojtyła, Karol. Karol Wojtyła to the Dean of the Faculty of Philosophy at the Catholic University of Lublin, January 25, 1964. In *Jan Paweł II: „Wyrażam radość, że Lublin żyje...”* Edited by Jan Krzysztof Miczyński. Lublin: Gaudium, 2012.
- Wojtyła, Karol. Karol Wojtyła to Fr. Stanisław Olejnik, April 24, 1956. In Stanisław Olejnik, *Takie to były czasy, tacy to byli ludzie: Karty dziennika*. Wrocław: Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, 2009.
- Wojtyła, Karol. Karol Wojtyła to Fr. Stanisław Olejnik, March 1957. In Stanisław Olejnik, *Takie to były czasy, tacy to byli ludzie: Karty dziennika*. Wrocław: Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, 2009.
- Wojtyła, Karol. Karol Wojtyła to Fr. Stanisław Olejnik, September 1957. In Stanisław Olejnik, *Takie to były czasy, tacy to byli ludzie: Karty dziennika*. Wrocław: Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, 2009.
- Wojtyła, Karol. Karol Wojtyła to Fr. Stanisław Olejnik, December 1957. In Stanisław Olejnik, *Takie to były czasy, tacy to byli ludzie: Karty dziennika*. Wrocław: Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, 2009.
- Wojtyła, Karol. Karol Wojtyła to Fr. Stanisław Olejnik, 1962. In Stanisław Olejnik, *Takie to były czasy, tacy to byli ludzie: Karty dziennika*. Wrocław: Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, 2009.
- Wojtyła, Karol. *Miłość i odpowiedzialność*. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 1960.
- Wojtyła, Karol. *Miłość i odpowiedzialność*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 1962.
- Wojtyła, Karol. *Ocena możliwości zbudowania etyki chrześcijańskiej przy założeniach systemu Maksa Schelera*. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 1959.
- Wojtyła, Karol. *Osoba i czyn*. Kraków: Polskie Towarzystwo Teologiczne, 1969.
- Wojtyła, Karol. *Osoba i czyn*. Kraków: Polskie Towarzystwo Teologiczne, 1985.

- Wojtyła, Karol. "Questio de fide apud s. Joannem a Cruce." *Collectanea Theologica* 21, no. 4 (1950): 418–68.
- Wojtyła, Karol. "Uniwersytet katolicki: Koncepcja i zadania; Na pięćdziesięciolecie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego." *Ethos: Kwartalnik Instytutu Jana Pawła II KUL* 22 nos. 1–2 (85–86) (2009): 201–5.
- Wojtyła, Karol. *Wykłady lubelskie*. Edited by Tadeusz Styczeń et al. Lublin: Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego KUL, 1986.
- Wojtyła, Karol. "Zagadnienie katolickiej etyki seksualnej: Refleksje i postulaty." *Roczniki Filozoficzne* 13, no. 2 (1965): 5–25.
- Wojtyła, Karol. "Zagadnienie wiary w dziełach św. Jana od Krzyża." *Ateneum Kapsłańskie* 42, no. 52 (1950): 24–42 and 103–14.
- Wojtyła, Karol. "Żywotne tradycje uniwersytetu." *Ethos: Kwartalnik Instytutu Jana Pawła II KUL* 22, nos. 1–2 (85–86) (2009): 206–10.
- "Wprowadzenie." In Karol Wojtyła, *Zagadnienie podmiotu moralności*. Edited by Tadeusz Styczeń, Jerzy W. Gałkowski, Adam Rodziński, and Andrzej Szostek. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 2001.
- "Wyciąg z kroniki parafialnej." In *Jan Paweł II: "Wyrażam radość, że Lublin żyje..."* Edited by Jan Krzysztof Miczyński. Lublin: Gaudium, 2012.
- Zdybicka, Zofia. "Uniwersytecie, służ Prawdzie." In *Jan Paweł II: "Wyrażam radość, że Lublin żyje..."* Edited by Jan Krzysztof Miczyński. Lublin: Gaudium, 2012.

ABSTRAKT / ABSTRACT

Andrzej DERDZIUK OFMCap – Ku rekonstrukcji obecności. Lubelskie ślady i inspiracje Karola Wojtyły – Jana Pawła II

DOI 10.12887/ethos.20079

Artykuł prezentuje lubelskie ślady i inspiracje naukowe Karola Wojtyły z czasu jego pracy naukowej w KUL. Omówiono przyczyny przyjazdów Wojtyły do Lublina i wskazano na miejsca jego pobytu w tym mieście (konwikt księży oraz klasztory urszulanek i dominikanów), przywołując mające wówczas miejsce jego osobiste spotkania z ważnymi dlań osobami. Prezentując dwudziestocześroletni okres zatrudnienia Wojtyły w KUL, przedstawiono zakres tematyczny prowadzonych przez niego wykładów i zajęć akademickich oraz wskazano na jego istotne duchowe oddziaływanie na społeczność akademicką. Opierając się między innymi na korespondencji księdza Wojtyły z księdzem Stanisławem Olejnikiem, przedstawiono okoliczności powstawania prac *Miłość i odpowiedzialność* oraz *Osoba i czyn*, w których widoczny jest wpływ myślicieli z lubelskiej szkoły filozoficznej. W ramach prezentacji odpowiedzi Uniwersytetu na duchowe dziedzictwo Jana Pawła II wskazano na dzieła, które powstały w Lublinie w celu upamiętnienia i rozwoju jego spuścizny naukowej i duszpasterskiej, a także na wkład, który do dzieł tych wniosły konkretne osoby.

Słowa kluczowe: Jan Paweł II, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Lublin, wizyta apostolska

Kontakt: Katedra Bioetyki Teologicznej, Sekcja Teologii Moralnej, Instytut Nauk Teologicznych, Wydział Teologii, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin
E-mail: andrzej.derdziuk@kul.pl
<https://pracownik.kul.pl/andrzej.derdziuk/kontakt>
ORCID 0000-0003-4678-726X

Andrzej DERDZIUK, OFM^{Cap}, Towards the Reconstruction of a Presence: On the Intellectual Traces Karol Wojtyła—John Paul II Left in Lublin and the Inspiration He Found There

DOI 10.12887/ethos.20079

The article reconstructs the intellectual traces of Karol Wojtyła's presence in Lublin, as well as the ways in which the milieu of the Catholic University of Lublin inspired his research work. The author discusses the reasons why Wojtyła frequently visited Lublin and characterizes the places where he would stay on those occasions, among them the clergy house in the campus, the Ursuline Convent House, and the Dominican Monastery. Simultaneously, his encounters with persons who then remained important to him throughout his life are described. An outline of Wojtyła's twenty-four-year-long academic work at the Catholic University of Lublin follows, including the range of themes and issues he addressed in his lectures and classes, as well as the spiritual impact of his presence among the academic community. Based on his exchange of letters with Fr. Stanisław Olejnik, the circumstances in which Wojtyła began writing his primary philosophical works, i.e., *Love and Responsibility* and *The Acting Person*, are described with a focus on the intellectual influence of the Lublin School of Philosophy thinkers on the ultimate shape of those studies. The author also discusses the ways in which the Catholic University of Lublin has responded to the spiritual legacy of Karol Wojtyła: the works and actions undertaken to commemorate his academic as well as pastoral activity are recounted, and the contribution of particular scholars is evidenced.

Keywords: John Paul II, Catholic University of Lublin, Lublin, apostolic visit

Contact: Chair of Theological Boethics, Department of Moral Theology, Institute of Theological Disciplines, Faculty of Theology, John Paul II Catholic University of Lublin, Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin, Poland
E-mail: andrzej.derdziuk@kul.pl
<https://pracownik.kul.pl/andrzej.derdziuk/kontakt>
ORCID 0000-0003-4678-726X